

Sygn. akt I USKP 79/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 marca 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Romualda Spyt (przewodniczący, sprawozdawca)
SSN Maciej Pacuda
SSN Krzysztof Staryk

w sprawie z odwołania A. K.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w C.
o emeryturę pomostową,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 9 marca 2022 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 20 sierpnia 2019 r., sygn. akt III AUa [...],

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w K., wyrokiem z dnia 23 marca 2018 r., zmienił decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w C. z dnia 29 sierpnia 2016 r. w ten sposób, że przyznał A. K. emeryturę pomostową od 18 maja 2016 r. (pkt I) oraz orzekł o kosztach postępowania.

Sąd Apelacyjny w (...), na skutek apelacji organu rentowego, wyrokiem z dnia 20 sierpnia 2019 r. zmienił wyrok Sądu Okręgowego i oddalił odwołanie.

W sprawie ustalono, że odwołujący się urodził się w dniu 2 maja 1956 r., dysponuje ogólnym stażem pracy wynoszącym 37 lat 8 miesięcy i 4 dni, w tym stażem pracy w szczególnych warunkach w rozumieniu art. 32 i 33 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2021 r., poz. 291 ze zm.) - ustalonym do dnia 1 stycznia 1999 r. - wynoszącym 25 lat i 27 dni.

W okresie od 1 lutego 2015 r. do 12 września 2015 r. odwołujący się był zatrudniony w oparciu o umowę o pracę w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku operatora taśm oraz urządzeń krusząco-sortujących. W powyższym okresie odwołujący się pracował w dziale przeróbki mechanicznej - w tzw. kruszarni wstępnej. W odległości około półtora kilometra od tego działu, był wykonywany odstrzał materiałów skalnych, przy którym pracowała grupa wiertaczy, wiercąca w podłożu otwory i grupa odstrzałowa. Po dokonaniu odstrzału materiał skalny (urobek) był ładowany na samochody i przewożony do hali (działu przeróbki mechanicznej - kruszarni wstępnej), na której znajdowały się urządzenia: przesiewacz krążkowy i kruszarka wstępna, która powodowała rozdrobnienie kamienia. Odwołujący się - jako operator - obsługiwał przenośnik, regulował jego prędkość, w zależności od tego, ile materiału było w kruszarce, musiał także obserwować rynny zsypanowe, żeby się nie zatkały, udrażniał rynny oraz wykonywał prace porządkowe. Według taryfikatora kwalifikacyjnego stanowiącego załącznik do regulaminu wynagradzania Kopalni [...] „Ż.” S.A. w C., w zakładzie tym istnieją między innymi takie stanowiska pracy jak górnik brygadzysta, górnik strzałowy, górnik wiertacz, operator taśm i urządzeń transportowych, operator urządzeń kruszących, operator urządzeń przesiewających, operator urządzeń sortujących.

Sąd Apelacyjny przyjął, że praca ta (od 1 lutego 2015 r. do 12 września 2015 r.) nie stanowiła pracy wymienionej pod poz. 2 załącznika nr 1 do ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 1924), gdyż chodzi w nim o prace udostępniające lub eksploatacyjne, które ponadto muszą być związane urabianiem minerałów skalnych. Wskazał, że urabianie polega na oddzielaniu kawałka kopaliny (surowca mineralnego tworzącego złożę w skorupie ziemskiej wydobywanego w kopalni) od tzw. calizny, tj. pokładu skalnego nienaruszonego przez roboty górnicze, powołując się w tym

względnie na „słownik języka polskiego PWN”. Natomiast praca odwołującego się wiązała się z obróbką wydobytych już surowców skalnych, bowiem pracował w hali zakładu, w której znajdowały się takie urządzenia: taśmy, przesiewacze krążkowe, urządzenia zwane kruszarkami i obsługiwał te urządzenia, których celem było oddzielenie kamieni drobnych od grubszych, a następnie rozdrobnienie tego wydobytego kamienia.

Z tych przyczyn Sąd Apelacyjny uznał, że skoro A. K. nie wykonywał po dniu 31 grudnia 2008 r. pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych, wymienionych w załącznikach nr 1 lub 2 do tej ustawy, to nie spełnił przesłanki zawartej w art. 4 pkt 6 ustawy. Wyklucza to możliwość nabycia prawa do emerytury pomostowej, gdyż wszystkie warunki wymienione w tym artykule muszą być spełnione łącznie.

W skardze kasacyjnej od powyższego wyroku odwołujący się zarzucił naruszenie prawa materialnego, tj. poz. 2 załącznika nr 1 do ustawy o emeryturach pomostowych w związku z art. 3 ust. 1 oraz art. 4 pkt 6 tej ustawy, polegające na tym, że praca skarżącego wykonywana w okresie po dniu 31 grudnia 1998 r. nie została uznana za „prace udostępniające związane z urabianiem minerałów skalnych”, w rozumieniu poz. 2 załącznika nr 1 do ustawy.

Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] w całości i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Na wstępie zaznaczyć należy, że zgodnie z art. 1 ust. 1 pkt 1 ustawy o emeryturach pomostowych, określa ona warunki nabywania i utraty prawa do emerytur i rekompensat przez niektórych pracowników wykonujących pracę w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze. Przy ustalaniu prawa do emerytury pomostowej nie mają zatem znaczenia okresy zatrudnienia na innej niż stosunek pracy podstawie zatrudnienia (co do których poczynił ustalenia Sąd Apelacyjny).

W myśl art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych, prace w szczególnych warunkach to prace związane z czynnikami ryzyka, które z wiekiem mogą z dużym prawdopodobieństwem spowodować trwałe uszkodzenie zdrowia, wykonywane w szczególnych warunkach środowiska pracy, determinowanych siłami natury lub procesami technologicznymi, które mimo zastosowania środków profilaktyki technicznej, organizacyjnej i medycznej stawiają przed pracownikami wymagania przekraczające poziom ich możliwości, ograniczony w wyniku procesu starzenia się jeszcze przed osiągnięciem wieku emerytalnego, w stopniu utrudniającym ich pracę na dotychczasowym stanowisku; wykaz prac w szczególnych warunkach określa załącznik nr 1 do ustawy. Zaś prace o szczególnym charakterze to prace wymagające szczególnej odpowiedzialności oraz szczególnej sprawności psychofizycznej, których możliwość należytego wykonywania w sposób niezagrożający bezpieczeństwu publicznemu, w tym zdrowiu lub życiu innych osób, zmniejsza się przed osiągnięciem wieku emerytalnego na skutek pogorszenia sprawności psychofizycznej, związanego z procesem starzenia się; wykaz prac o szczególnym charakterze określa załącznik nr 2 do ustawy.

Zgodnie z załącznikiem nr 1 do ustawy o emeryturach pomostowych, pracami w szczególnych warunkach są między innymi prace udostępniające lub eksploatacyjne związane z urabianiem minerałów skalnych (poz. 2 załącznika nr 1). Jak wyjaśniono w orzecznictwie Sądu Najwyższego, pod pozycją tą wymieniono dwa rodzaje pracy w warunkach szczególnych. Po pierwsze, są to prace udostępniające związane z urabianiem minerałów skalnych. Po drugie, są to prace eksploatacyjne związane z urabianiem takich minerałów. Kluczowe dla zaliczenia pracy wykonywanej przed 1 stycznia 2009 r. jako pracy w warunkach szczególnych w rozumieniu ustawy o emeryturach pomostowych jest wykonywanie czynności, które można kwalifikować jako udostępnianie złóż lub eksploatację złóż minerałów skalnych (i tylko skalnych), które to czynności dodatkowo muszą być związane z ich urabianiem. Pracą, o której mowa pod tą pozycją, nie jest praca polegająca na samym udostępnianiu złoża, a zatem wykonywaniu wszelkich czynności przygotowawczych, które następnie pozwolą na eksploatację minerałów skalnych. Udostępnienie musi być bowiem związane z urabianiem minerałów przez

pracownika wykonującego takie prace (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 10 kwietnia 2018 r., I UK 70/17, LEX nr 2488719 oraz z dnia 18 listopada 2020 r., III UK 210/19, OSNP 2021 nr 7, poz. 80). Podobnie z procesem eksploatacji minerałów skalnych związane zostało ich urabianie – jako warunek konieczny uznania ich za prace w warunkach szczególnych. Kluczowe znaczenie ma zatem odkodowanie znaczenia pojęcia „urabianie”. Skarżący kontestuje znaczenie nadane temu pojęciu przez Sąd Apelacyjny, powołując się na definicję sformułowaną przez autorów Słownika języka polskiego PWN (którą *nota bene* posłużył się Sąd Apelacyjny), z której wynika, że „urabianie” to nie tylko „oddzielenie kawałka kopaliny od calizny”, ale także „nadawanie czemuś określonej formy”, wywodząc, że „urabianie” może również przybrać postać formowania kopaliny przez jej kruszenie, a więc chodzi w tym przypadku nie tylko o odrywanie od calizny (skały), ale również o dalszy proces obróbki, w tym również doprowadzenie do powstania innego produktu.

Należy w związku z tym wskazać, że według Małego Leksykonu Górnictwa Odkrywkowego, Wojciech Glapa, Jan Izydor Korzeniowski, Wydawnictwa i Szkolenia Górnicze Burnat & Korzeniowski, Wrocław 2005 - „urabianie” to czynność odrywania (odspajania) skał od calizny, które może być wykonywane różnymi środkami, jak narzędzia ręczne i mechaniczne, maszyny, woda, ogień, materiały wybuchowe itp., a „urabianie skał” to odspajanie (odrywanie, oddzielenie) od calizny części skały za pomocą narzędzi, maszyn lub innych środków: ręczne – narzędziami ręcznymi, mechaniczne – narzędziami lub maszynami mechanicznymi, hydrauliczne – energią strumienia wody wyrzucanego pod ciśnieniem przez odpowiednie urządzenie lub/i przez zasysanie urobku spod wody pompą gruntową, termiczne – płomieniem palników termicznych, strzelaniem – energią gazów powstałych w wyniku wybuchu materiału wybuchowego umieszczonego w wyrobisku strzałowym (s. 110). Z kolei calizna to skała nienaruszona robotami górniczymi, znajdująca się w swoim pierwotnym miejscu i ułożeniu przestrzennym (s. 17).

Nie ma zatem racji skarżący, że obróbka wydobytych już surowców skalnych, w hali zakładu, przy użyciu urządzeń, których celem było oddzielenie kamieni drobnych od grubszych, a następnie rozdrobnienie tego wydobytego kamienia,

mieści się w pojęciu „prace udostępniające lub eksploatacyjne związane z urabianiem minerałów skalnych.”

Mając na uwadze powyższe, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c., orzekł jak w sentencji.